

Aan Staatssecretaris

nota

Onderzoek naar uitvoering enkele afspraken
Bestuursakkoord toegankelijkheid OV 2022-2032

TER BESLISSING

Datum

10 november 2023

Onze referentie

IENW/BSK-2023/264524

Opgesteld door

Bestuurskern
Dir. Openbaar Vervoer en
Spoor
OV en Stations

Beslistermijn

17 november 2023

Bijlage(n)

2

Aanleiding

In het Bestuursakkoord toegankelijkheid openbaar vervoer 2022-2032 (verder te noemen Bestuursakkoord) is afgesproken dat het Rijk een onderzoek start op grond van artikel 2 van de Financiële-verhoudingswet (Fvw). Daarmee wordt in kaart gebracht in hoeverre afspraken uit het Bestuursakkoord de uitoefening van taken of activiteiten door provincies of gemeenten wijzigen en wat daarvan de financiële gevolgen kunnen zijn. Dit onderzoek is afgelopen maanden uitgevoerd door Anderson, Elffers en Felix (AEF). Het onderzoeksrapport is op 5 september 2023 door AEF aan het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat aangeboden (zie bijlage).

Bij dezen doe ik u het rapport toekomen en informeer ik u over de belangrijkste bevindingen. Voorts adviseer ik u de Kamer het rapport ter informatie te doen toekomen omdat het inzicht geeft in de kosten van verschillende maatregelen om de toegankelijkheid van het OV te verbeteren. De aanbiedingsbrief aan de Kamer, waarin kort de belangrijkste bevindingen zijn opgenomen, is bijgesloten.

Ook adviseer ik u in te stemmen met het aanbieden van het onderzoeksrapport aan de gedeputeerden en aan de bestuurders van de overige decentrale ov-autoriteiten. Met deze aanbieding vraagt u hen kennis te nemen van het rapport en aan de slag te gaan met de regionale uitvoeringsprogramma's, waarin de decentrale ov-autoriteiten vastleggen hoe zij uitvoering gaan geven aan het Bestuursakkoord. De (concept) regionale uitvoeringsprogramma's vormen ook de input op basis waarvan het Rijk de 30 mln. die gereserveerd is voor het bestuursakkoord in het voorjaar van 2024 zal verdelen.

Geadviseerd besluit

- Aanbieden van het rapport aan de Kamer en ondertekening van bijgevoegde brief.
- Instemmen met de aanbieding van het onderzoeksrapport aan decentrale ov-autoriteiten / provincies namens u door de Directeur OVS.
- Kennisnemen van de in deze nota voorgestelde verdeling van de beschikbare middelen voor decentrale ov-autoriteiten / provincies.
- Kennisnemen van het gegeven dat (met name) de aanpassing van alle bushaltes de financiële mogelijkheden op korte termijn ver overstijgen. We

bespreken graag met u hoe wij hier in de uitwerking van het akkoord mee om moeten gaan.

Kernpunten

In het Bestuursakkoord is voor drie artikelen met betrekking tot nieuwe taken en mogelijke kosten voor decentrale ov-autoriteiten en wegbeheerders afgesproken dat deze kosten worden onderzocht. Het betreft:

1. Kosten voor toegankelijk maken van bus-, tram-en metrohaltes (art. 9)
2. Toegankelijkheid van toiletten in treinen (art. 12)
3. Reisassistentie op stations waar NS niet halteert (art. 17).

Voor de afzonderlijke punten zie verder onder toelichting.

In het Bestuursakkoord is opgenomen dat het Rijk zich, met inachtneming van een begrotingsvoorbehoud, committeert aan de uitkomsten van het onderzoek, voor zover dat past binnen de bestaande beleidskaders, wettelijke regelingen en -procedures. Decentrale OV-autoriteiten voeren hun ambities uit voor zover daar middelen voor beschikbaar gesteld zijn of beschikbaar zijn binnen de eigen begrotingen. Hiermee is een voorbehoud opgenomen.

Krachtenveld

Bij de onderhandelingen over het Bestuursakkoord hebben de decentrale ov-autoriteiten aangedrongen op een art 2 Fvw onderzoek. Zij hebben aangegeven de uitkomsten van dit onderzoek nodig te hebben voor het opstellen van hun uitvoeringprogramma's. Met deze programma's maken de decentrale ov-autoriteiten duidelijk welke stappen zij gaan zetten om de afspraken in het Bestuursakkoord na te komen en welke financiële middelen zij hiervoor nodig hebben. Voor de uitvoering van het Bestuursakkoord is € 30 miljoen gereserveerd in het Mobiliteitsfonds, waarvan 20 mln. door een amendement van de Kamer. Er zijn verder geen vrije middelen aanwezig binnen het fonds.

Toelichting

Opzet onderzoek en uitkomsten

Voor het onderzoek zijn verdiepende gesprekken gevoerd met vier decentrale ov-autoriteiten en drie gemeentes. De opbrengst daarvan is gebruikt voor een vragenformulier dat is uitgezet is bij alle decentrale ov-autoriteiten. Tien decentrale ov-autoriteiten hebben deze ingevuld. Er is een begeleidingscommissie ingericht die drie keer over het onderzoek heeft gesproken. In de commissie waren de ministeries IenW (OVS en FEZ), VWS en BZK, het samenwerkingsverband van decentrale ov-autoriteiten (DOVA) en een medewerker van een decentrale ov-autoriteit vertegenwoordigd.

Resultaten onderzoek

In het onderzoek zijn de kosten gedurende de looptijd van het Bestuursakkoord (2022-2032) van de drie afspraken in kaart gebracht:

1. Aanpassen haltes

De kosten voor het aanpassen van bushaltes gedurende de looptijd van het Bestuursakkoord bedragen circa € 670 miljoen en voor tramhaltes circa € 90 mln.

Datum

10 november 2023

Onze referentie

IENW/BSK-2023/264524

Opgesteld door

Bestuurskern
Dir. Openbaar Vervoer en
Spoor
OV en Stations

Aan

S

Bijlage(n)

2

Metrohaltes zijn buiten beschouwing gelaten, omdat de meeste metrohaltes al toegankelijk zijn. In het onderzoek is uitgegaan dat 25% van de nog niet-toegankelijke haltes niet toegankelijk zal worden gemaakt omdat de kosten door decentrale ov-autoriteiten niet proportioneel worden geacht.

De geïnventariseerde kosten betreffen het toegankelijk maken van alle bus- en tramhaltes die in het Centraal Halte Bestand (CHB) zijn aangemerkt als niet-toegankelijk. Bij bushaltes is daarbij rekening gehouden met genoemde 25% proportionaliteit, bij de tramhaltes is daarmee geen rekening gehouden.

2. Toiletten in treinen

In het Bestuursakkoord is afgesproken dat alle treinstellen worden voorzien van minimaal één toegankelijk toilet. Alleen in Gelderland rijden nog enkele regionale treinen zonder toegankelijke toiletten. De totale kosten voor toegankelijke toiletten gedurende de looptijd van het Bestuursakkoord worden geraamd op ruim € 18 miljoen; verdeeld over eenmalige investeringskosten van ca. €11,8 miljoen en jaarlijkse extra onderhoudskosten van ca. € 880.000 per jaar voor 7 jaar (gedurende de looptijd van het Bestuursakkoord, tussen 2026-2032).

Het was geen deel van dit onderzoek om met terugwerkende kracht kosten voor inbouw toiletten elders in Nederland in beeld te brengen.

3. Reisassistentie

Decentrale ov-autoriteiten met een spoorconcessie worden verantwoordelijk voor het aanbieden van reisassistentie. Het is nog niet duidelijk hoe reisassistentie precies gaat worden georganiseerd en daarnaast zijn er weinig data over de behoefte beschikbaar. Dat bemoeilijkt het opstellen van ramingen. Meest aannemelijk wordt geacht dat de totale kosten tussen de circa € 19 en circa € 26 miljoen zijn, gedurende de looptijd van het Bestuursakkoord.

Bestuurlijk Overleg MIRT, politieke besluitvorming en verdeling van de middelen
In het Nationaal Openbaar Vervoer Beraad van maart 2023 is met de decentrale overheden en vervoerders afgesproken dat de besluitvorming over de verdeling van het gereserveerde budget in het Bestuurlijk Overleg Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport (MIRT) van november 2023 zou plaatsvinden. De periode na oplevering van het artikel 2 onderzoek bleek echter te kort om de decentrale ov-autoriteiten tijdig de plannen te kunnen laten opstellen om het gereserveerde bedrag in november 2023 te verdelen. In overleg met DOVA is besloten in 2024 gezamenlijk tot een voorstel te komen. Wij stellen voor om in een bestuurlijk overleg in het voorjaar van 2024 een besluit te nemen over de verdeling van de middelen. Voor het einde van dit jaar zullen wij een concreet voorstel doen met daarbij de inzet vanuit IenW voor de verdeling van de middelen.

Wij denken er op dit moment aan om de beschikbare middelen van 30 miljoen te verdelen op basis van twee categorieën. Een eerste deel van circa 20 miljoen euro kan worden verdeeld op basis van de (proportionele) verdeelsleutel van DOVA. Dat is een verdeling van bedragen die gebaseerd is op het aantal reizigers en aantal reizigerskilometers per decentrale ov-autoriteit. Een ander deel van circa 10 miljoen euro kan dan worden verdeeld op basis van de aanwezigheid van een

Datum

10 november 2023

Onze referentie

IENW/BSK-2023/264524

Opgesteld door

Bestuurskern
Dir. Openbaar Vervoer en
Spoor
OV en Stations

Aan

S

Bijlage(n)

2

regionale spoorconcessie per decentrale ov-autoriteit. De provincies met een eigen spoorconcessie hebben vanuit het bestuursakkoord immers een extra opgave: namelijk het invoeren van reisassistentie op alle (regionale) stations waar NS niet halteert. De deadline voor invoering van reisassistentie op regionale stations waar NS niet halteert ligt namelijk nabij (uiterlijk in 2025). Geredeneerd vanuit dat belang en de omstandigheid dat reisassistentie een van de genoemde doelen is in het amendement Van der Graaf en Van Ginneken, achten wij het passend om circa 10 van de 30 miljoen daarvoor te oormerken.

Regionale uitvoeringsprogramma's

De Directeur OVS zal het onderzoeksrapport namens u aanbieden aan de decentrale ov-autoriteiten en zal hen verzoeken de uitvoeringsprogramma's zo spoedig mogelijk op te stellen. In het Bestuursakkoord is oorspronkelijk afgesproken dat die programma's voor 1 januari 2024 moeten zijn ingediend. Mede door de bovengenoemde opleveringsperiode zal ook het indienen van de uitvoeringsprogramma's opschuiven naar begin 2024.

Politieke context

- In de Kamerbrief d.d. 28 juni 2023¹ is meegedeeld dat het onderzoek wordt uitgevoerd en dat het streven was dit op 1 september 2023 afgerond te hebben.
- De motie Van der Graaf d.d. 1 december 2022² waarin u werd gevraagd in gesprek te gaan met die provincie om te onderzoeken welke maatregelen nodig zijn om bij de volgende concessiewisseling te komen tot een (rolstoel)toegankelijk toilet in elke trein.
- Het amendement Van der Graaf (CU) en Van Ginneken (D66) d.d. 30 november 2022³. Zie hieronder.

Financiële/juridische overwegingen

In de begroting van IenW was oorspronkelijk €10 miljoen gereserveerd voor de uitvoering van het Bestuursakkoord. Vanuit de Kamer is met het amendement Van der Graaf (CU) en Van Ginneken (D66) d.d. 30 november 2022⁴ aanvullend nog eens €20 miljoen beschikbaar gesteld. De aanvullende middelen zullen worden ingezet voor een bijdrage van het Rijk aan de decentrale overheden voor een versnelde uitvoering van het Bestuursakkoord Toegankelijkheid. De middelen worden gereserveerd voor a) toiletvoorzieningen b) aanpassingen aan buurtbussen, bijvoorbeeld ten behoeve van rolstoeltoegankelijkheid, c) reisassistentie en d) overige maatregelen om het regionaal OV toegankelijk te maken, waaronder bushaltes.

Wij adviseren u om vast te houden aan het beschikbare budget. IenW heeft niet de ruimte om binnen de bestaande financiële kaders aanvullende middelen (volledig) ter beschikking te stellen voor (met name) aanpassingen van bushaltes. Weliswaar leidt het Bestuursakkoord tot extra activiteiten, maar die zouden er ook zijn geweest omdat ook decentrale ov-autoriteiten het VN Verdrag Handicap moeten naleven. Om die reden wordt van decentrale ov-autoriteiten verwacht dat

Datum

10 november 2023

Onze referentie

IENW/BSK-2023/264524

Opgesteld doorBestuurskern
Dir. Openbaar Vervoer en
Spoor
OV en Stations**Aan**

S

Bijlage(n)

2

¹ Kamerstuk, 23645, nr 806.

² Kamerstuk, 36200-XII-70

³ Kamerstuk 36 200 A, nr. 50

⁴ Kamerstuk 36 200 A, nr. 50.

ook zij financiën ter beschikking stellen voor de verplichtingen uit het Verdrag en het Bestuursakkoord. Omdat bij het afsluiten van het bestuursakkoord in 2022 ook bekend was dat de kosten voor het aanpassen van bushaltes hoog zouden zijn, is ook afgesproken dat we geen verplichte streefpercentages voor het vereiste aantal toegankelijke haltes meer in de regeling toegankelijkheid zouden gaan opnemen. Daarmee krijgen provincies en andere wegbeheerders de ruimte om in hun eigen tempo de haltes aan te passen en bijvoorbeeld te combineren met regulier (groot) onderhoud.

Uitvoering en gevolgen voor de maatschappij

De toegankelijkheid van het openbaar vervoer zal toenemen waardoor meer mensen met een beperking zelfstandig kunnen reizen en daardoor meer zelfstandig kunnen deelnemen aan het (maatschappelijk) leven.

Datum

10 november 2023

Onze referentie

IENW/BSK-2023/264524

Opgesteld door

Bestuurskern
Dir. Openbaar Vervoer en
Spoor
OV en Stations

Aan

S

Bijlage(n)

2

Bijlagen

Volgnummer	Naam	Informatie
1.Kamerbrief	Onderzoek naar uitvoering enkele afspraken Bestuursakkoord toegankelijkheid openbaar vervoer	Kamer wordt geïnformeerd over kosten toegankelijk maken van bus-, tram- en metrohaltes, toegankelijke toiletten in regionale treinen en reisassistentie op stations waar NS niet halteert. Kamer wordt geïnformeerd dat keuzes over extra financiën moeten worden gemaakt na de TK-verkiezingen.

Datum	Naam beslisnota	Toelichting
6 september 2023	Onderzoek naar uitvoering enkele afspraken Bestuursakkoord toegankelijkheid openbaar vervoer 2022-2032	Kamer wordt geïnformeerd over kosten toegankelijk maken van bus-, tram- en metrohaltes, toegankelijke toiletten in regionale treinen en reisassistentie op stations waar NS niet halteert.